

Jaarverslag 2018

www.maxhavelaar.nl

Inhoudsopgave

- 1. Voorwoord 03**
- 2. Verslag van de directie 05**
 - Terugblik op de marktontwikkelingen 05**
 - Toekomstvisie - vooruitblik en plannen 2019 07**
 - Financieel beleid 09**
 - Risicobeleid 11**
- 3. Verslag van de Raad van Toezicht 13**
- 4. Ontwikkelingen in de markt 15**
- 5. Communicatie en campagnes 18**
 - Fairtrade Week 18**
 - Climate Academy 18**
 - Coffee to Stay 18**
 - Fairtrade Gemeente 19**
- 6. Financiële rapportage 20**
- 7. Colofon 37**

Voorwoord

Een leefbaar inkomen: volle kracht vooruit

Slavernij. Kinderarbeid. Armoede. Uitbuiting. Het bestaat nog steeds. Grondoorzaak? De veel te lage prijs die de industrie betaalt aan boeren en arbeiders aan het begin van voedselketens. Zij kunnen nauwelijks in hun eerste levensbehoeften voorzien, laat staan duurzaam produceren. Dit is voor Fairtrade Nederland onaanvaardbaar.

.....

Fairtrade Nederland draagt al jaren bij aan betere handelsvoorwaarden en levensomstandigheden voor kleinschalige boeren en arbeiders. En hoewel er de afgelopen dertig jaar veel is veranderd, zijn we er nog lang niet. Oneerlijke handel is nog altijd de norm en armoede onder boeren en arbeiders in ontwikkelingslanden is groot. Voorbeelden in cacao en koffie maken dit pijnlijk duidelijk. De problemen in de West-Afrikaanse cacao productie zijn groter dan ooit. Ongebreidelde ontbossing, extreme armoede en massale kinderarbeid zijn schering en inslag. Koffieboeren worstelen om te overleven. De negatieve impact van klimaatverandering en de kwetsbare positie van kleinschalige boeren

zijn daar mede debet aan. Extreme prijsdalingen op de wereldmarkt in juist deze producten zetten deze toch al fragiele situatie van de boeren op scherp. De cijfers liegen er niet om: duurzaamheid is een farce zonder het betalen van een fatsoenlijk prijs. Want: hoe kan een boer over een duurzame toekomst nadenken als hij niet weet of hij vandaag genoeg te eten heeft?

Fairtrade wil dat boeren in staat zijn een leefbaar inkomen te verdienen, en arbeiders een leefbaar loon. Ons werk in cacao is exemplarisch voor deze ambitieuze missie, waarin het betalen van een hogere prijs voor de cacao bonen een absolute voorwaarde is. Immers: van échte

duurzaamheid is pas sprake wanneer de boerenbedrijven structureel een dusdanig financiële basis hebben dat zij zelf de mogelijkheid hebben te investeren in een duurzame toekomst. Niet voor niets agendeert Fairtrade het belang van een geïntegreerde aanpak. Een aanpak waarin we alle noodzakelijke maatregelen – hogere productiviteit, betere landbouwpraktijken, boerenbedrijfsefficiëntie – combineren met een leefbaar inkomen referentieprijis. Met het berekenen van die referentieprijis hebben we de cacao sector een belangrijk inzicht gegeven in wat er uiteindelijk nodig is voor cacao boeren om een leefbaar inkomen te kunnen verdienen. De eerste stap hebben we zelf gezet: ons

prijmodel op cacao is – in consultatie met cacaoboeren, de cacao-industrie en ngo's – structureel aangepast aan de realiteit van de huidige cacaosector.

Onze inspanningen voor meer transparantie en integriteit worden onderschreven door belangrijke stakeholders als Voice en Oxfam. Ook de regelgevende instantie van de cacao- en koffie-industrie in Ivoorkust – *de Conseil du Café-Cacao* – refereert positief aan onze concrete acties.

Gelukkig zien we de industrie bewegen: Tony's Chocolonely laat zien dat een hogere cacaoprijs een succesvol merk helemaal niet in de weg hoeft te staan. Sterker nog, het bedrijf betaalt Fairtrade boeren tientallen procenten meer dan de wereldmarktprijs én is erin geslaagd in korte tijd het grootste chocolademerkt van Nederland te worden. De Nederlandse overheid heeft zich recentelijk in samenspraak met Nederlandse supermarkten en merken gecommitteerd het

sectorwijde initiatief op duurzame cacao in 2019 opnieuw leven in te blazen, naar goed voorbeeld van het *Beyond Chocolate*-initiatief van onze Belgische burens. Belangrijke ontwikkelingen, maar laten we ook eerlijk zijn: het is nog mondjesmaat en onvoldoende om grootschalig impact te genereren.

Het bereiken van een leefbaar inkomen vergt structurele veranderingen. Een beetje goed doen is niet goed genoeg. Willen we de kloof tussen het gemiddelde inkomen van een cacaoboer en een leefbaar inkomen stapsgewijs dichten, dan is het van onmiskenbaar belang dat de cacaosector haar verantwoordelijkheid neemt, de handen ineenslaat en *masse* voortbeweegt. Met volle kracht vooruit. Fairtrade Nederland is er klaar voor.

Peter d'Angremond
Algemeen directeur Fairtrade
Nederland | Stichting Max Havelaar

Verslag van de directie

Het verslag van de directie bestaat uit vier onderdelen: een terugblik op de marktontwikkelingen, een vooruitblik naar komend jaar, een toelichting op het financieel beleid en een toelichting op het risicobeleid.

.....

Terugblik op de marktontwikkelingen

Fairtrade Nederland kan over 2018 een volumegroei van 26% voor food rapporteren. Dit heeft geresulteerd in een Fairtrade premie voor boerencoöperaties en werknemers op plantages van € 6.850.000. Dit is een stijging van 17% ten opzichte van 2017.

De toename in volume geldt over de gehele breedte van het aanbod Fairtrade gecertificeerde producten. Toch komt een belangrijke bijdrage toe aan de groei van cacao. Supermarkten (met hun huismerken) en ook de merken (zoals Tony's Chocolonely) blijven bijdragen aan de groei van cacao. Het doorzetten van de succesvolle campagne rondom seizoensproducten (chocolade) blijft zijn vruchten afwerpen. De categorie bananen is een tweede categorie

die sterk bijdraagt aan de groei van het volume. Hier zien wij nog steeds de effecten van de in 2016 gestarte bananencampagne.

De licentiefee-inkomsten stijgen minder snel dan het volume. Er is bewust gekozen voor een systeem van volume gerelateerde kortingen. Klanten die meer volume afnemen, betalen daar verhoudingsgewijs minder fee over. Het gaat hier om de fee die aan Fairtrade Nederland wordt betaald, nadrukkelijk niet om de premie die naar de boeren gaat. Daar valt niet aan te tornen!

De twee Fairtrade weken hebben inmiddels een vaste plek gekregen in de actiekalenders van retailers en merken. 'Nieuwe' Fairtrade kopers maken kennis met Fairtrade

producten. Overwegend bevat de kennismaking. Na deze promotieperiode blijft de afzet stabiel op een hoger niveau. Er worden tijdens deze Fairtrade promotieweken wel eens kritische vragen gesteld. Deze vragen hebben vooral betrekking op afprijzingen: gaan deze niet ten koste van de boeren? Gelukkig is dat niet het geval. De inkoper moet immers de minimumprijs (of de marktprijs als deze hoger is) aan de verkopende boerenorganisatie betalen. Daar staat Fairtrade voor en daar controleert Fairtrade op.

INTERNATIONAAL

Net als in Nederland zien wij Fairtrade ook in andere landen groeien. Er is geen enkel ander initiatief dat via handel zo'n groot jaarlijks bedrag

weet te mobiliseren dat direct ter beschikking wordt gesteld aan boeren om te investeren in hun gemeenschap en hun bedrijf. De verwachting is dat in 2018 rond de € 200 miljoen aan premie naar boeren gaat.

Maar... wij zien ook dat koffie-, cacao- en theeprijzen op de wereldmarkten instorten. Boeren worden gedwongen om hun producten (ver) onder de productiekosten te verkopen. Ook Fairtrade boeren. Hoewel zij een deel van hun productie tegen de betere Fairtrade voorwaarden kunnen verkopen, zijn er helaas nog steeds niet voldoende inkopers die Fairtrade inkopen. De trieste waarheid is dat wij nog steeds op grote schaal armoede consumeren. Daar moet verandering in komen!

LEEFBAAR INKOMEN

Fairtrade neemt momenteel het voortouw in de discussie over leefbare inkomens in het algemeen en voor cacao-boeren in het bijzonder. Helaas is de bittere waarheid dat een leefbaar inkomen voor veel cacao-boeren nog ver weg is. Fairtrade heeft dit duidelijk gemaakt door de resultaten van een grote huishoudstudie (uitgevoerd in West-Afrika) te publiceren. Op basis van opgedane inzichten is een leefbaarinkomenmodel ontwikkeld. Een totaalbenadering waarin recht wordt gedaan aan de grote complexiteit om tot verbetering voor cacao-boeren te komen. Geen snel noodverbandje dus, helaas is daarvoor de materie te complex. Wel een duidelijke visie en een plan om te handelen! Vele belanghebbenden in de cacao-sector hebben met interesse de ontwikkelingen van Fairtrade gevolgd en omarmd.

Mede als gevolg van de ontwikkelde visie en actiemogelijkheden maken de specialisten van Fairtrade inmiddels nationaal en internationaal deel uit van werkgroepen om tot industrie-brede verbeteringen te komen. De inzet van Fairtrade is om de lat hoger te leggen, serieus hoger! Op weg naar leefbare inkomens voor boeren.

DE MARKT IS IN BEWEGING

Of het nu om de 'industrie ronde tafels' gaat of de sectorconvenanten betreft, het *human rights guiding framework* wordt op steeds meer plaatsen gezien en toegepast als het leidende proces. Oxfam heeft met haar campagne 'Behind the barcodes' een nadrukkelijk bijdrage geleverd aan een actieve inbedding van het 'HRDD-proces' in de retailsector. Daar waar in eerste instantie PLUS met kop en schouders uitstak boven andere supermarktorganisaties, zien wij nu dat ook andere supermarkten aan de slag gaan met het proces ter voorkoming van mensenrechtenschendingen in handelsketens. Fairtrade speelt een actieve rol op dit gebied.

Toekomstvisie

Vooruitblik en plannen 2019

Als je er even bij stilstaat... voor zo'n 95% van de koffie die in de Nederlandse supermarkten wordt verkocht geldt dat wij als consumenten genieten van armoede. Zeker nu de koffieprijs tot een absoluut dieptepunt is gedaald.

De urgentie van Fairtrade is misschien wel groter dan ooit. Juist daarom zullen wij al onze plannen inzetten om van Fairtrade het nieuwe normaal te maken. Op weg naar leefbare lonen en inkomens voor werknemers op plantages en boeren die hun eigen onderneming runnen!

VOLUMEGROEI

Dit is en blijft natuurlijk een belangrijk speerpunt. Groei in de grote categorieën cacao, koffie, bananen maar ook in bloemen en andere categorieën waarin Fairtrade actief is. Om tot deze groei te komen zullen wij actief campagnes voeren, zoals de cacaocampagne op seizoensartikelen en de bananencampagne.

DE RELEVANTIE VAN FAIRTRADE DUIDELIJK MAKEN

Als Fairtrade het nieuwe normaal moet worden, dan moeten mensen natuurlijk wel weten wat er nu niet normaal is aan de thee waarvan zij genieten, de chocolade die zij als een lekker tussendoortje snoepen of de kop koffie die menig Nederlander 's ochtends op de been brengt. Veel te lage inkomens, ouders die hun kinderen niet goed kunnen voeden, kinderarbeid. Bizar dat deze vaak kleven aan de producten waar wij van genieten.

Fairtrade zal in 2019 een campagne lanceren waarin zij dit soort misstanden gaat adresseren; op een toegankelijke manier aan consumenten voorleggen om zo de relevantie van Fairtrade duidelijk te maken. 'Weet wat je koopt' gaat het campagnemotto worden.

Behalve ons te richten op consumenten en burgers, zullen wij ook handelspartners in de campagne

betrekken. Zij zijn het uiteindelijk die bepalen uit welke producten wij kunnen kiezen als wij ons winkelwagentje vullen.

LEEFBAAR LOON EN LEEFBAAR INKOMEN

Een leefbaar loon voor de arbeiders op plantages, een leefbaar inkomen voor de kleine boeren, dat zijn de punten waar wij ons vizier op hebben gericht. Fairtrade zal zich zeer actief inzetten op beide onderwerpen. Daar waar wij inmiddels beschikken over een goede basiskennis zal de aandacht verschuiven naar het opzetten van strategische samenwerkingen en partnerschappen om daadwerkelijk lonen en inkomens op grote schaal te verbeteren. Samenwerking (internationaal) met industrie, detailhandel, overheden, vakbonden en civil society is daarbij cruciaal. Het gaat om grote complexe problemen die niemand alleen kan oplossen. Wij en onze partners zullen moed nodig hebben om de bittere werkelijkheid onder ogen te zien

én om van de gebaande paden af te wijken om echte verbetering te realiseren.

In bananen en bloemen (leefbaar loon) zullen wij met concrete projecten aan de slag gaan om een leefbaar loon te bereiken of ten minste belangrijke stappen in de richting van een leefbaar loon te zetten. In de cacaosector gaan wij aan de slag met concrete programma's om de kleine cacaoboeren dichterbij een leefbaar inkomen te brengen. Dit zal een lang en moeilijk proces zijn. In de koffiesector zal geïnvesteerd worden in het vergaren van de juiste inzichten (vanuit onderzoek) waarop net als in cacao een interventiemodel kan worden gebouwd.

HUMAN RIGHTS DUE DILIGENCE

Human rights due diligence is voor Fairtrade een belangrijk onderwerp waar wij fors in zullen investeren, onder andere door partners te helpen processen op te zetten om na te gaan wat er in hun ketens speelt (zonder daarbij de verantwoordelijkheid van hen over te nemen), en door te investeren in beschikbaarheid van data die de klanten van Fairtrade nodig hebben om hun beleid te maken.

Daarnaast werkt Fairtrade aan *human rights due diligence* via onze interventies. Bouwen aan sterke organisaties die naast het volgen van de Fairtrade regels ook in hun gemeenschappen een spreekbuis zijn voor vrouwenrechten, kinderrechten en andere zaken die nu zeker niet vanzelfsprekend zijn. Zo helpen wij mensenrechtenschendingen tegen te gaan.

Daar waar dingen niet goed gaan, kijken wij niet weg. In plaats daarvan wordt er samen met de producenten gewerkt aan verbetering. Een

aanpak die naadloos past op het goed omschreven *human rights due diligence*-proces.

FAIRTRADE GEMEENTE CAMPAGNE

Fairtrade Nederland ondersteunt de Fairtrade Gemeente Campagne. De landelijke campagneondersteuning is in 2017 ingetrokken op het kantoor van Fairtrade Nederland. Samen met het landelijke campagneteam wordt een slag gemaakt in de verbreding en verjonging van de Fairtrade Gemeente Campagne.

INTERNATIONAAL

Fairtrade International speelt een belangrijke rol bij de realisatie van de ambities die Fairtrade wereldwijd heeft. Voor de ontwikkeling van beleid op leefbaar loon en inkomen werkt het team van Fairtrade Nederland intensief samen met de specialisten van Fairtrade International alsmede met collega's van andere vooraanstaande landen. Ook voor de ontwikkeling van databases en de juiste ontsluiting van data is Fairtrade International cruciaal.

Financieel beleid

Het financiële beleid is gebaseerd op zes indicatoren.

.....

1) SOLVABILITEIT

Om de continuïteit van Fairtrade Nederland te waarborgen, is het nodig dat er reserves zijn. Het besteedbaar vermogen moet ook in mindere tijden hoog genoeg zijn. Er is geen vaste regel of norm voor een verantwoorde hoogte van het vermogen. Voor de vaststelling van de norm is een inventarisatie gemaakt bij een aantal organisaties dan wel voorschrijvende instellingen, zoals het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). De richtlijn van het CBF voor de hoogte van het vermogen is maximaal anderhalf keer de kosten van de werkorganisatie. Vanwege het incidentele karakter is de inkoopwaarde van de NPL-prijzen (zie onder Baten loterijorganisaties) niet meegenomen in de kosten van de werkorganisatie. De bovengrens voor het vermogen is € 5.226.000. Aan deze norm is voldaan.

Voor Fairtrade Nederland gelden de salaris- en pensioenkosten van de organisatie als norm voor de gewenste omvang van het eigen vermogen. Het besteedbaar vermogen moet minimaal gelijk zijn

aan deze jaarlijkse kosten. Volgens deze norm zou het eigen vermogen over 2018 minimaal € 1.263.000 (2017: € 1.227.000) moeten zijn. De continuïteitsreserve is € 1.847.276 en ligt boven deze norm.

2) LIQUIDITEIT

Aan het einde van 2018 is Fairtrade Nederland liquide genoeg om aan haar verplichtingen te voldoen. De organisatie kiest ervoor haar financiële middelen niet te beleggen in risicovolle waardepapieren, zoals beursgenoteerde aandelen. Aan de norm op het gebied van veilige beleggingen is voldaan.

De organisatie maakt gebruik van spaarrekeningen bij de Rabobank, Triodos Bank en ASN Bank.

3) DIVERSIFICATIE

Fairtrade Nederland streeft ernaar niet te afhankelijk te zijn van bepaalde productgroepen of distributiekkanalen. Het aandeel in de licentie-inkomsten van een bepaalde productgroep zal idealiter niet boven de 50% van het totaal komen. Koffie was altijd

de grootste productgroep. In 2017 was cacao voor het eerst groter dan koffie. Alle categorieën blijven onder de 50%- norm. Door de groei van andere productgroepen daalt de afhankelijkheid van één productgroep verder.

Op het gebied van distributie is de organisatie afhankelijk van een beperkt aantal spelers. Het verdelen van de afzet over meerdere producten, supermarkten en de zakelijke markt is essentieel voor risicospreiding.

4) WAARDEOVERDRACHT

Een van de doelen van Fairtrade Nederland is de ontwikkeling van boerenorganisaties in ontwikkelingslanden. Deze ontwikkeling kan op vele manieren plaatsvinden, waarbij een scala aan relevante indicatoren een rol speelt. Stabiliteit van inkomsten – ook in moeilijke tijden – is een belangrijk middel om de ontwikkeling te ondersteunen. Fairtrade draagt bij aan die stabilisatie door middel van een gegarandeerde minimumprijs en

de Fairtrade premie. Als onderdeel van de financiële strategie acht de organisatie het van groot belang een doelstelling te formuleren die de financiële voordelen van boerenorganisaties afzet tegen de systeemkosten van Fairtrade Nederland. De financiële voordelen (ook wel waardeoverdracht) zijn (is) als volgt gedefinieerd:

Fairtrade afzet x (Fairtrade minimumprijs + Fairtrade premie).

In verband met de invloed van de dollarkoers op marktprijzen is deze doelstelling niet geheel door Fairtrade Nederland te beïnvloeden. De systeemkosten daarentegen zijn wel te beïnvloeden. De organisatie wil tegen zo laag mogelijke systeemkosten de waardeoverdracht aan boeren(organisaties) optimaliseren. Als uitgangspunt van de systeemkosten nemen wij de licentiebijdragen. De organisatie stelt als norm dat de systeemkosten maximaal 10% van de waardeoverdracht mogen bedragen. Deze normering is gebaseerd op de ANBI-richtlijn om 90% van de fondsen te besteden aan de doelstelling.

De licentiebijdrage bedraagt in 2018 € 3.143.147 en de waardeoverdracht € 66.000.000. De systeemkosten bedragen daarmee over 2018 4,8% van de waardeoverdracht (2017: 4,4%). Dit betekent dat de norm is gehaald en dat deze ongeveer gelijk is aan die in 2017. Fairtrade Nederland wil haar efficiëntie verder verhogen en zal bij blijvende groei haar licentiebijdrage verder verlagen.

Deze norm heeft beperkingen, maar is wel een maatstaf die de verhouding weergeeft tussen de kosten van Fairtrade Nederland en de financiële voordelen van de boeren. Ook is

het een goede indicator van de effectiviteit van Fairtrade Nederland.

5) PLANNEN, EVALUEREN EN KOSTENBEHEERSING

Kostenbewustzijn en een kritische blik op de uitgaven zijn essentieel voor Fairtrade Nederland. In 2018 gaf de organisatie € 3.958.000 miljoen uit, exclusief de inkoopwaarde van de NPL-prijzen (zie onder Baten loterijorganisaties). De belangrijkste uitgaven zijn salarissen/sociale lasten (29%), communicatie (18%) en afdrachten aan verbonden (internationale) organisaties (26%).

In 2015 heeft Fairtrade Nederland een strategie opgesteld voor de periode tot en met 2020. Deze strategie wordt vertaald naar jaarplannen, doelstellingen, indicatoren en budgetten. Elk kwartaal vinden een evaluatie en rapportage aan de Raad van Toezicht plaats. Indien nodig wordt het beleid bijgesteld.

Fairtrade Nederland werkt intensief samen met zusterorganisaties in onder andere Duitsland, Zwitserland en Engeland en heeft een deel van haar activiteiten geïntegreerd met de zusterorganisatie in België.

6) FUNDING

De reguliere activiteiten van Fairtrade Nederland bestaan uit het promoten van Fairtrade in Nederland door het Fairtrade keurmerk. De kosten hiervan moeten worden gedekt uit de gebruiksrechtvergoeding. Innovatie en uitbreiding (investeringen in het ontwikkelen van nieuwe ketens en nieuwe marktvraag) worden gefinancierd uit andere geldstromen (subsidies en bijdragen van particulieren/bedrijven). De norm is dat de reguliere activiteiten worden gedekt uit de keurmerkactiviteiten. Aan deze norm is voldaan.

Risicobeleid

Ondernemen is risico nemen. Fairtrade Nederland besteedt veel aandacht aan het beheersen van risico's. De bedrijfsrisico's worden periodiek geïnventariseerd en geactualiseerd. In 2018 zijn de risico's met het hele team en de Raad van Toezicht geëvalueerd en aangepast. De directie is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden in de branche en is van mening dat de interne risicomangement- en controlesystemen waarmee de organisatie-brede risico's worden beheerst, in 2018 adequaat hebben gewerkt. Wij denken niet dat risico's te vermijden zijn, maar proberen wel de kans daarop te verkleinen. Met behulp van een intensieve planning- en controlecyclus, de uitgebreide kwartaal-managementrapportages en de heldere richtlijnen, procedures en protocollen, zijn wij in 2018 in staat gebleken risico's tijdig te beheersen. Om haar missie te bereiken werkt Fairtrade Nederland met een meerjarenbeleidsplan en bijbehorende meerjarenbegroting. Hierbij wordt voortdurend geanticipeerd op mogelijke risico's, zoals operationele risico's, financiële risico's en

reputatierisico's. Deze risico's kunnen de organisatie belemmeren in het behalen van haar missie. Ze kunnen van invloed zijn op de resultaten, op onze positie in het maatschappelijke veld en onze continuïteit. Welke risico's zien we? Hoe schatten we die risico's in? En welke maatregelen zijn er genomen om de risico's te verkleinen?

Omschrijving risico:

Negatieve media-aandacht.

Toelichting: Door negatief in het nieuws te komen, daalt het vertrouwen in de organisatie en het keurmerk. Dit kan een negatief effect hebben op het volume Fairtrade gecertificeerde producten dat boeren kunnen afzetten, en daarmee op het inkomen van boeren die de extra Fairtrade gelden hard nodig hebben.

Risico: Gemiddeld.

Impact: Hoog.

Maatregel: Proactief werkt Fairtrade aan impact en impactmonitoring; reactief hebben wij een crisiscommunicatieprotocol paraat.

Omschrijving risico:

Wegvallen grote licentiehouders.

Toelichting: Dit risico resulteert in

een substantiële vermindering van de inkomsten. Als gevolg hiervan zullen ook de uitgaven moeten worden aangepast.

Risico: Gemiddeld.

Impact: Gemiddeld.

Maatregel: Spreiding van inkomsten over meerdere producten en licentiehouders, waardoor het wegvallen van een licentiehouders niet zal leiden tot continuïteitsissues. Daarnaast creëren wij zo veel mogelijk meerwaarde voor licentiehouders waardoor er geen aanleiding is om Fairtrade te verlaten. Tot slot stellen we een minimumnorm aan onze continuïteitsreserve om extreme schommelingen in de baten op te vangen.

Omschrijving risico:

Medewerkers reizen door gebieden met een hoger risicoprofiel, waardoor er kans op beroving of gijzeling bestaat.

Toelichting: Dit is inherent aan de locatie van onze doelgroep.

Risico: Gemiddeld.

Impact: Hoog.

Maatregel: Duidelijke reisprotocollen en training van medewerkers.

Omschrijving risico:

Fraude.

Toelichting: Interne of externe pogingen om op oneigenlijke wijze middelen te onttrekken aan Fairtrade Nederland.

Risico: Laag.

Impact: Gemiddeld.

Maatregel: Goede interne procedures en toepassing van functiescheiding passend bij de grootte van de organisatie. Aanbevelingen van de accountant ter voorkoming van fraude zijn opgevolgd. In 2018 zijn geen indicaties van fraude geweest.

Omschrijving risico:

Supply-chainproblemen.

Toelichting: Door onvoldoende beschikbaarheid van Fairtrade ingrediënten daalt de verkoop van Fairtrade producten. Oorzaak kan liggen in natuurrampen maar ook in andere kwaliteitsissues.

Risico: Laag.

Impact: Laag.

Maatregel: In de belangrijkste productgroepen is een grote spreiding in regio's en leveranciers. Vanuit producernetwerken wordt training aan coöperaties gegeven om kwaliteit te verbeteren en gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Fairtrade Nederland vond plaats door de Raad van Toezicht. Deze leidde tot een zogenoemde BSD-score van 480 punten met een maximumjaarinkomen van € 129.559 (1 fte/12 mnd.).

Het voor de toetsing aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomen van de directie bedroeg in 2018 voor Peter d'Angremond (1 fte/12 mnd.): € 106.734. Deze beloning bleef binnen de geldende maxima.

De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Directie Fairtrade Nederland |
Stichting Max Havelaar
Peter d'Angremond

Nevenfuncties van
Peter d'Angremond:

- Lid advisory board NICIM
- Lid advisory board FairClimateFund
- Bestuurslid Stichting Fairtrade Gemeenten Nederland

BEZOLDIGING DIRECTIE

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Fairtrade Nederland de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl).

Verslag van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) van Fairtrade Nederland is verantwoordelijk voor het toezicht op het beleid van de stichting. De RvT bestaat uit vijf personen. Natasja van den Berg zit de raad voor. Het dagelijks management van de stichting wordt gevoerd door de directeur-bestuurder, Peter d'Angremond. De operationele activiteiten zijn gedelegeerd aan de directeur (eindverantwoordelijk) en het team. Dit is vastgelegd in de statuten en reglementen.

.....

Conform de eisen van het CBF is er een auditcommissie geïnstalleerd. Deze bestaat uit mr. drs. Eric Drok en Sjaak de Korte.

Om iedere vorm van belangenverstrengeling uit te sluiten, hebben leden van de RvT geen onderlinge relaties in de familiesfeer en hebben zij geen zakelijke relatie met Fairtrade Nederland.

Tijdens de vergaderingen van de RvT komt een vast aantal punten terug, te weten: vaststelling en ondertekening van de notulen van de vorige vergadering, vaststelling van de agenda, presentatie en bespreking van de kwartaalresultaten en een update van lopende zaken. Deze

vaste punten worden aangevuld met specifieke onderwerpen.

De RvT is in 2018 vier keer bijeengekomen in aanwezigheid van de directie. Op 12 april vond de eerste bijeenkomst plaats, waarbij de jaarcijfers van 2017 werden doorgenomen. Het jaar 2017 is positief afgerond. Tijdens deze vergadering is besloten dat Tineke Bahlmann wegens het verstrijken van haar bestuurstertermijnen als voorzitter en lid van de raad, zal terugtreden. Natasja van den Berg is benoemd tot voorzitter. Zij zal deze functie tot medio 2020 bekleden. De voltallige raad heeft zijn respect en bewondering uitgesproken voor de wijze waarop Tineke zich tien

jaar lang, geheel belangeloos, heeft ingezet voor Fairtrade Nederland. Tijdens deze RvT-vergadering is het beleid op leefbaar loon uiteengezet.

Tijdens de strategiesessie op 7 juni is Willem Lageweg officieel benoemd tot lid van de Raad van Toezicht.

Op 12 juli was de tweede bijeenkomst. Het jaarverslag over 2017 werd goedgekeurd. Sjaak de Korte is benoemd in de auditcommissie. De 'management letter' is besproken met de raad. In het jaarverslag van 2017 is een risicoparagraaf toegevoegd aan de jaarstukken. Tevens is afgesproken het frauderisico jaarlijks met de raad te bespreken. Er is akkoord gegeven

op de volledige uitbetaling van de teamgratificatie.

Bij de derde bijeenkomst, op 29 oktober, zijn de cijfers van het tweede kwartaal besproken. De volumeontwikkeling blijft positief. De prijscrash in de koffiemarkt is uitvoerig besproken. Niet alleen de effecten van de extreem lage koffieprijs op de boeren, maar ook de media-acties die Fairtrade Nederland en de achterban (Fairtrade gemeenten) hebben ingezet, zijn besproken.

De vierde en laatste vergadering van de RvT vond plaats op 11 december 2018. Tijdens deze vergadering zijn de jaarplannen voor 2019 alsmede de begroting 2019 gepresenteerd aan de RvT. De raad heeft ingestemd met een significante verhoging van de bestedingen. Deze verhoging is mogelijk door fondsen die door de Nationale Postcode Loterij ter beschikking zijn gesteld. De extra gelden zullen worden ingezet om de afzet van Fairtrade gecertificeerde producten in Nederland verder te verhogen.

De aanwezigheidsgraad van de leden van de RvT tijdens de bijeenkomsten was als volgt: op 12 april 100%, op 12 juli 80%, op 29 oktober 100% en op 11 december 80%. Voorzitter Natasja van den Berg nam in 2018 namens Fairtrade Nederland actief deel aan het *International Chairs Platform* dat vanuit Fairtrade International werd geïnitieerd met als doel de contacten tussen de toezichthouders onderling, de toezichthouders van de nationale Fairtrade organisaties en de Fairtrade International Board te verbeteren.

LEDEN VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Drs. Natasja van den Berg

- Directeur Tertium
- Voorzitter RvT Hivos Triodos Fonds
- Bestuurslid Stichting URGENT
- Bestuurslid Stichting New Europe
- Eigenaar Berg en Ideeën
- Bestuurslid Stichting The Hague Humanity Hub

Sjaak de Korte

- Dga SDK Retail Advies
- Voorzitter RvC Harvest House (telersorganisatie)
- Bestuurslid Nedvang

Mr. Sietze Montijn

- Adviesbureau Montijn Advies Sustainability & Public Affairs

Mr. drs. Eric Drok

- Voorzitter RvC Flow Traders N.V.
- Lid RvC The Greenery B.V.
- Lid RvC Euro Pool System International B.V.
- Lid RvC LieveenseCSO Holding BV
- Voorzitter Stichtingsbestuur Administratie Kantoor Westblaak Vastgoedfonds 1 B.V.
- Lid Stichtingsbestuur Administratie Kantoor LieveenseCSO Holding BV
- Voorzitter stichtingsbestuur CoolCat Foundation
- Bestuurslid Stichting Leonum
- Bestuurslid Stichting Mercares
- Vicevoorzitter bij Bison Bank Portugal

Willem Lageweg

- Bestuurslid Stichting Administratiekantoor Aandelen Triodos Bank
- Voorzitter Stichting Friends of the Maasai
- Lid RvT Stichting Institute for Positive Health
- Lid RvT Stichting Louis Bolk Instituut
- Voorzitter Stichting Voedseltransitie

Namens de Raad van Toezicht,
Drs. Natasja van den Berg
Voorzitter

Ontwikkelingen in de markt

Volumegroei

In 2018 steeg het aantal verkochte Fairtrade foodproducten met 26% ten opzichte van 2017. De grootste stappen zijn gezet in de categorie bananen. DEEN, COOP, Emté, Jan Linders en Boon's Markt zijn gaandeweg het jaar volledig overgestapt op de verkoop van Fairtrade bananen. Ook in de categorie koffie is het resultaat positief geëindigd, mede dankzij inspanningen van de Fairtrade Gemeente Campagne en goede resultaten bij PLUS- en DEEN-supermarkten. Tot slot levert de categorie cacao met een index van 134 een grote bijdrage aan de zeer positieve volume cijfers van 2018.

In 2018 kiezen nog meer Nederlandse huishoudens voor Fairtrade gecertificeerde producten. Het aantal huishoudens dat Fairtrade producten koopt, is inmiddels met 6% verder gestegen naar 6,5 miljoen (83% van het totaal), zo blijkt uit onderzoek van GfK. Men koopt niet alleen

vaker, maar ook meer producten en dat leidt tot een hoger bedrag aan bestedingen.

KOFFIE

2018 was het jaar van een wereldwijd ongekende prijs crash in koffie. De prijs van arabicakoffie op de beurs van New York stond eind van het jaar 23% lager dan bij de start van 2018 en dook in augustus na lange tijd weer onder de dollar. De kosten om koffie duurzaam te verbouwen zijn fors hoger (Fairtrade Nederland baseert haar minimumprijs op een gemiddelde kostprijs van US\$ 1,40!), wat betekent dat vele koffieboeren hun koffie met verliezen hebben moeten verkopen. In een jaar tijd zijn vele miljarden aan waarde voor de boeren verdampt, terwijl daar slechts US\$ 350 miljoen aan duurzaamheidsinvesteringen vanuit de industrie tegenover staat. De reeds aanwezige armoede onder koffieboeren verdiept zich, met alle risico's van dien zoals schendingen

van mensenrechten en risico's bij investeringen van boeren in koffie.

Dit betekent dat in 2018 voor Fairtrade de minimumprijs van kracht is geweest in koffie waardoor koffieboeren voor hun Fairtrade volumes beschermd werden tegen de prijs crash. Fairtrade is met haar minimumprijs en premie in tijden van dit soort marktsituaties relevanter dan ooit. De prijsafstand met conventionele koffie is door de bovengenoemde situatie groter, met een heel goede reden. Er is dan ook veel aandacht geweest in de media voor de misstanden in koffie.

De volumeontwikkeling in Nederland is positief met een groei van 3%. Deze groei komt zowel uit het retailkanaal als uit de zakelijke markt. Sterke introducties bij ketens als PLUS en DEEN hebben een goede bijdrage geleverd. Ook de toename van het aantal Fairtrade gemeenten alsmede de groei in 'Fairtrade koffie

op het werk' – waarbij Selecta een groot deel van deze groei voor haar rekening neemt –, hebben aan de groei bijgedragen. Tot slot kunnen we dit jaar ook Nespresso verwelkomen met Fairtrade gecertificeerde capsules op het schap.

BANANEN

In het vorige jaarverslag hebben wij gemeld dat in veel Nederlandse supermarkten de prijs van bananen de afgelopen jaren sterk is gedaald als gevolg van supermarktoorlogen. Ook in 2018 bleven de prijzen in sommige supermarkten zeer laag. De productiekosten van bananen blijven stijgen waardoor kwetsbare boeren en arbeiders aan het begin van de keten de dupe worden van prijsgevechten in Nederland. Door de lage prijzen is het namelijk zo goed als onmogelijk om bananen op een duurzame manier te produceren, met respect voor mensenrechten, milieu en het inkomen van boeren en loon voor arbeiders.

2018 laat bij een aantal supermarkten echter een belangrijke omslag zien. Nadat in 2017 een aantal supermarkten dat deel uitmaakt van de inkooporganisatie Superunie is begonnen met de verkoop van biologische Fairtrade bananen, hebben DEEN, Jan Linders, COOP, Emté en Boon's Markt besloten om alleen nog bananen met het Fairtrade keurmerk te verkopen. Hiermee volgen zij het voorbeeld van PLUS, Marqt en Spar, die deze stap al eerder hebben gezet.

In 2018 groeide, mede door deze ontwikkelingen en de autonome verkoopgroei van Fairtrade gecertificeerde bananen, de verkoop van Fairtrade gecertificeerde bananen in Nederland spectaculair naar circa 38 miljoen kilo.

CACAO

In 2018 is er veel aandacht geweest voor duurzame cacao na de forse prijsdaling van het jaar ervoor. Met name de discussie over de noodzaak van het betalen van een leefbaar inkomen voor cacaoboeren is, mede dankzij Fairtrade's leefbaarinkomenstrategie, hoog op de agenda gezet bij de bedrijven in de cacao-industrie.

Ook in 2018 is de categorie cacao flink doorgroeid met 23%, waarbij de meeste groei voortkomt uit de uitbreiding van LIDL van haar seizoensassortiment, dat inmiddels volledig is overgezet naar Fairtrade cacao. Ook de chocolade van g'woon, het huismerk van Superunie, laat een forse groei zien door de introductie van chocoladeletters en kruidnoten met chocolade. PLUS heeft inmiddels 50% van de artikelen omgezet om invulling te geven aan haar Fairtrade cacaocommitment. Tony's Chocolonely is een belangrijke partner – ook in de discussie over het betalen van hogere prijzen – en is inmiddels marktleider in het repen & tabletten-schap. Vanaf 2019 zal Tony's Chocolonely ook in diverse landen buiten Nederland verkrijgbaar zijn.

THEE

Thee laat in 2018 een mooie groei zien van 8%. Deze groei wordt met name veroorzaakt door Superunie die met haar volledig Fairtrade private label g'woon een goed resultaat laat zien.

Verder blijft Axxent doorgroeien met haar merken Tea of Life en Bradley's, welke in 2018 opnieuw gelanceerd en uitgebreid zijn. Ook de nieuwe theesoorten bij Albert Heijn zorgen voor groei.

VRUCHTENSAP EN FRISDRANK

In Nederland staat de markt van vruchtensap en frisdrank al een paar jaar onder druk. Dat zien we terug in de verkoop van Fairtrade gecertificeerde sappen, temeer omdat verschillende partners door deze ontwikkeling genoodzaakt waren te stoppen met hun Fairtrade gecertificeerde assortiment. Dit is een vervelende ontwikkeling omdat juist uit onderzoek is gebleken dat kleine sinaasappelboeren die aangesloten zijn bij Fairtrade coöperaties, kunnen concurreren met de grote sinaasappelplantages en zodoende overleefd kunnen blijven. Dankzij het feit dat ze zich verenigen in coöperaties hebben ze namelijk een betere onderhandelingspositie. Bovendien ontvangen ze een vaste minimumprijs en een niet-onderhandelbare ontwikkelingspremie. Maar deze ontvangen ze natuurlijk alleen voor de volumes die ze onder Fairtrade voorwaarden verkopen. Daarom blijven wij ons als Fairtrade Nederland, samen met onze partners, inzetten om het volume Fairtrade vruchtensap te vergroten. Gelukkig zien we binnen de subcategorie koude dranken wel een stijging. Hieronder vallen onder andere de Fairtrade chocolademelk van Tony's Chocolonely en die van PLUS.

BLOEMEN

Steeds meer snijbloemen die in Nederland worden verkocht, worden gekweekt in landen als Ethiopië, Kenia, Tanzania, Zimbabwe en Ecuador. Dit biedt veel vrouwen de mogelijkheid om betaald werk te doen, want meer dan 50% van de werknemers op de bloemenplantages is vrouw. Maar er is ook een keerzijde: veel arbeidskrachten op bloemenplantages werken op los-vaste basis en dit heeft negatieve gevolgen voor hun rechtspositie.

Een aantal retailers zegt dat de meerprijs voor Fairtrade gecertificeerde rozen niet geabsorbeerd kan worden. Zij bieden daarom geen of steeds minder Fairtrade gecertificeerde rozen aan, met als gevolg een daling van het aantal verkochte Fairtrade gecertificeerde rozen in Nederland.

FAIRTRADE CENTS PILOT

Supermarkten DEEN en PLUS hebben meegewerkt aan een pilot om toe te werken naar verbeterde lonen op plantages waar Fairtrade gecertificeerde Kerststerren worden gekweekt. De Fairtrade Kerststerren die bij PLUS en DEEN in de winkels liggen, komen van de kwekerij Wagagai in Oeganda. Bij deze kwekerij voor jonge planten werken ongeveer 2.100 mensen waaronder veel vrouwen. Van elke verkochte Fairtrade Kerstster gaat een klein bedrag naar een speciaal fonds, waaruit de bloemenkweker zijn werknemers aan het eind van dit jaar een extra bonus kan betalen. Dit extra inkomen is hard nodig om de levenskwaliteit van de medewerkers te verhogen. Het uiteindelijke doel van het project is om met de verkoop van Fairtrade Kerststerren een serieuze stap te kunnen zetten richting een leefbaar loon voor de medewerkers.

Met een leefbaar loon kan een werknemer voorzien in de basisbehoeften van zijn of haar gezin. Denk aan voldoende en voedzaam eten, fatsoenlijke behuizing, kleding, onderwijs, gezondheidszorg, transport en een kleine buffer voor onvoorziene uitgaven. Een leefbaar loon is een belangrijk mensenrecht, maar lang niet overal vanzelfsprekend. Dat moet anders vindt Fairtrade en daarom werken wij, als onderdeel van een bredere aanpak, hard aan de Fairtrade cents pilot.

De vrouwen op de kwekerij in Oeganda zijn enthousiast over de pilot en geven aan dat het hen meer financiële ruimte biedt. Namyalo Hidayah, 23 jaar, getrouwd en moeder van twee kinderen: “Deze pilot geeft ons hoop voor de toekomst. En het succes ervan geeft ons wat meer financiële ruimte voor het dagelijkse leven, zoals het kopen van huisraad.” Ook Rebecca Nabulo, 26 jaar, alleenstaand en moeder van een dochtertje profiteert van de verkoop van Fairtrade Kerststerren: “Met het extra salaris dat ik kreeg, kon ik afgelopen jaar het schoolgeld van mijn dochter betalen.”

VEILING

Een andere ontwikkeling is – sinds 2015 – het veilen van Fairtrade rozen door Plantion via de veilingklok. Ook in 2018 heeft deze organisatie flink meer Fairtrade gecertificeerde rozen verkocht. Naast het veilen van rozen is Plantion begonnen met het veilen van Dianthus en Limonium. Zij helpt bloemisten hiermee om structureel in te spelen op de vraag naar mens- en milieuvriendelijk geteelde producten.

RIJST

Fairtrade gecertificeerde rijst is steeds beter verkrijgbaar in Nederlandse supermarkten. In 2018 groeide deze categorie met 5%. Het merk Fairtrade Original biedt inmiddels een breed scala aan rijstproducten en is in verschillende supermarkten verkrijgbaar. Bovendien verkoopt supermarktketen PLUS Fairtrade rijst onder hun huismerk en is Fairtrade rijst verkrijgbaar bij Aldi en in verschillende supermarkten onder het merk Bio+.

Communicatie en campagnes

FAIRTRADE WEEK

In 2018 werd tijdens de voorjaarseditie van de Fairtrade Week de internationale World Fairtrade Challenge georganiseerd. Onder de noemer *Stand4fairness* hebben in 36 landen meer dan 660.000 mensen het belang van eerlijke handel tot uiting gebracht. Nederland was een van de landen waar actief is ingegaakt op deze internationale campagne, bijvoorbeeld door middel van de Fairtrade Week folder, radiospots en acties op social media. Om het begin van de Fairtrade Week te markeren heeft een afvaardiging van Fairtrade Nederland de Euronextbeurs in Amsterdam officieel geopend. Tijdens de Fairtrade Week organiseerden supermarkten en wereldwinkels promoties om de afzet van Fairtrade producten te stimuleren. Bijzondere aandacht was er voor COOP die in de Fairtrade Week haar 100%-switch naar Fairtrade bananen bekendmaakte.

Tijdens de najaarseditie van de Fairtrade Week stond 'women empowerment' centraal. In diverse

uitingen werden verhalen verteld over het belang van Fairtrade voor de versterking van de positie van boerinnen. De multimediale campagne in de Fairtrade Week leverde een brutobereik op van meer dan 14 miljoen mensen. Dankzij de acties in supermarkten en wereldwinkels nam het aantal kopers in die periode enorm toe. Marktonderzoek van GfK liet zien dat rondom de Fairtrade Week en Sinterklaas het aantal huishoudens dat een of meer Fairtrade producten kocht, piekte naar 3,5 miljoen.

CLIMATE ACADEMY

Klimaatverandering heeft grote gevolgen voor koffieboeren. Onvoorspelbare en extreme weersomstandigheden zorgen voor verliezen in de productie. Daarom is Fairtrade Nederland in 2017, dankzij een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, samen met Fairtrade Africa de Climate Academy gestart. Boeren leren in de Climate Academy weerbaar te worden tegen de gevolgen van klimaatverandering, onder andere door middel

van organisatieversterking, de omschakeling naar duurzame energie en het stimuleren van duurzame productiemethoden. In 2018 zijn, in navolging op de eerste 'academy' in Machakos in Kenia twee nieuwe academies gestart: in Kipkelion in Kenia en in Oromia in Ethiopië. Meer dan 20.000 koffieboeren doen inmiddels mee. Vooral de uitrol van *cookstoves* en het aanplanten van schaduwboomen zijn een groot succes. Maar ook het stimuleren van andere inkomen-genererende werkzaamheden, denk aan het kweken van avocado's of het houden van kippen, en gezamenlijke spaarsystemen zijn van ongekend belang. Daarnaast is de zogenoemde Climate Academy Guide in 2018 ontwikkeld, waardoor ook andere boerencoöperaties kunnen leren van de opgedane lessen en deze in de praktijk kunnen brengen. Met resultaat: in Azië is inmiddels ook een Climate Academy gestart.

COFFEE TO STAY

Om aandacht te vragen voor klimaatverandering en de effecten

daarvan voor koffieboeren lanceerde Fairtrade Nederland de Coffee to Stay-campagne. In 2018 hebben we opnieuw duizenden mensen bereikt door onze onlinecampagne; via filmpjes, verhalen van koffieboeren of door middel van prijsvragen. En natuurlijk ook door de verkoop en promotie van de speciale Coffee to Stay-koffie. Deze koffie is geproduceerd door boeren van de Climate Academy, gebrand door koffiebranderij Peeze en is uiteraard Fairtrade gecertificeerd. Coffee to Stay wordt net als de Climate Academy, mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij.

FAIRTRADE GEMEENTEN

Samen met de Stichting Fairtrade Gemeente Nederland en ICCO/ Kerk in Actie blijven we met succes werken aan de groei van het aantal Fairtrade Gemeenten. Eind 2018 stond de teller op 87 gemeenten met deze titel, en woonden bijna 7 miljoen Nederlanders in een Fairtrade Gemeente. In totaal gebruiken 6.382 bedrijven en organisaties dagelijks Fairtrade producten, zoals kerkgenootschappen, scholen en restaurants. Maar ook kapsalons, sportverenigingen, bakkers en ziekenhuizen kiezen voor Fairtrade. De Fairtrade Gemeente Campagne is het werk van vele vrijwilligers; zij organiseren een waaier van activiteiten, van themabijeenkomsten, debatten en proeverijen tot het geven van voorlichting op scholen om bij burgers, bedrijven en openbaar bestuur te pleiten voor Fairtrade. In 2018 hebben meer dan 700 vrijwilligers zich ingezet voor de Fairtrade Gemeente Campagne!

Financiële rapportage

Balans per 31 december 2018

(in euro's)

		31-12-2018	31-12-2017
ACTIVA			
Materiële vaste activa		20.722	44.047
Financiële vaste activa		16.974	16.807
Vorderingen en overlopende activa			
Debiteuren	1.713.172	3.297.788	
Nog te factureren bedragen	2.155.114	1.105.719	
Overige nog te ontvangen bedragen	<u>1.766.111</u>	<u>391.777</u>	
Totaal vorderingen en overlopende activa	5.634.397	4.795.284	
Liquide middelen	4.301.211	2.276.234	
		9.935.608	7.071.518
TOTAAL ACTIVA		9.973.304	7.132.372
PASSIVA			
<i>Reserves en fondsen</i>			
<i>Reserves</i>			
- Continuïteitsreserve	1.847.276	1.726.491	
- Reserve activa bedrijfsvoering	<u>20.722</u>	<u>44.047</u>	
Totaal reserves		1.867.998	1.770.538
<i>Fondsen</i>			
- Bestemmingsfondsen	<u>2.118.907</u>	<u>2.375.462</u>	
Totaal fondsen		2.118.907	2.375.462
<i>Kortlopende schulden</i>			
Crediteuren	2.465.972	1.880.010	
Vooruitontvangen bedragen	1.698.113	0	
Overige nog te betalen bedragen	<u>1.822.314</u>	<u>1.106.362</u>	
Totaal kortlopende schulden		5.986.399	2.986.372
TOTAAL PASSIVA		9.973.304	7.132.372

Staat van baten en lasten over 2018

(in euro's)

BATEN	Werkelijk 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2017	Begroot 2019
Baten van particulieren	4.017	5.000	2.962	5.000
Baten van loterijorganisaties	521.051	400.000	978.425	500.000
Baten van subsidies van overheden	0	0	5.000	0
Baten van andere organisaties zonder winststreven	26.840	0	5.600	0
Som van geworven baten	551.908	405.000	991.987	505.000
 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	 3.143.147	 2.870.000	 2.915.692	 3.325.000
Overige baten	110.606	30.000	99.503	5.000
Som der baten	3.805.661	3.305.000	4.007.182	3.835.000
 LASTEN				
Besteed aan doelstelling				
NPL It takes a village	105.527	300.000	76.007	250.000
NPL Climate Academy	353.579	617.300	404.577	710.000
Keurmerkactiviteiten, beheer en administratie	3.478.193	3.390.800	3.084.894	4.652.850
Subtotaal lasten doelstelling	3.937.299	4.308.100	3.565.478	5.612.850
 Wervingskosten	 6.228	 3.000	 4.135	 6.000
 Kosten beheer en administratie				
Kosten beheer en administratie	20.701	0	20.701	0
 Som der lasten	 3.964.228	 4.311.100	 3.590.314	 5.618.850
 Saldo vóór financiële baten en lasten	 -158.567	 -1.006.100	 416.868	 -1.783.850
Saldo financiële baten en lasten	-528	10.000	2.335	5.000
Saldo baten en lasten	-159.095	-996.100	419.203	-1.778.850
 Bestemming saldo baten en lasten Toevoeging aan/onttrekking van:				
- bestemmingsfonds	-459.106	-917.300	-480.584	-960.000
- bestemmingsfonds NPL Foodbox	-318.500	-318.500	-93.554	0
- bestemmingsfonds NPL Fairtrade prijs	521.051	400.000	978.425	-500.000
- reserve activa bedrijfsvoering	-23.325	0	-16.796	0
- continuïteitsreserve	120.785	-160.300	31.712	-318.850
	-159.095	-996.100	419.203	-1.778.850

(in euro's)	NPL	NPL	Keurmerk	beheer en	Werkelijk	Begroot	Werkelijk
BATEN	It takes a village	Climate Academy	Activiteiten	administratie	2018	2018	2017
Baten van particulieren	€ 0	€ 0	€ 4.017	€ 0	€ 4.017	€ 5.000	€ 2.962
Baten van loterijorganisaties	€ 0	€ 0	€ 521.051	€ 0	€ 521.051	€ 400.000	€ 978.425
Baten van subsidies van overheden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.000
Baten van andere organisaties zonder winststreven	€ 0	€ 0	€ 26.840	€ 0	€ 26.840	€ 0	€ 5.600
Som van geworven baten	€ 0	€ 0	€ 551.908	€ 0	€ 551.908	€ 405.000	€ 991.987
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	€ 0	€ 0	€ 3.143.147	€ 0	€ 3.143.147	€ 2.870.000	€ 2.915.692
Overige baten	€ 0	€ 0	€ 110.606	€ 0	€ 110.606	€ 30.000	€ 99.503
Som der baten	€ 0	€ 0	€ 3.805.661	€ 0	€ 3.805.661	€ 3.305.000	€ 4.007.182

LASTEN	NPL	NPL	Keurmerk	beheer en	Werkelijk	Begroot	Werkelijk
	It takes a village	Climate Academy	Activiteiten	administratie	2018	2018	2017
Afdrachten aan verbonden (internationale) organisaties	€ 0	€ 0	€ 1.011.046	€ 0	€ 1.011.046	€ 931.800	€ 926.679
Communicatiekosten	€ 0	€ 36.053	€ 682.192	€ 0	€ 718.245	€ 841.800	€ 629.193
Salarissen/Sociale lasten	€ 0	€ 13.793	€ 1.102.959	€ 14.276	€ 1.131.028	€ 1.190.000	€ 1.087.780
Pensioenlasten	€ 0	€ 1.379	€ 128.728	€ 1.428	€ 131.535	€ 145.000	€ 139.108
Overige personeelskosten	€ 0	€ 1.379	€ 187.633	€ 1.428	€ 190.440	€ 92.000	€ 97.979
Bestuurskosten	€ 0	€ 0	€ 2.732	€ 0	€ 2.732	€ 2.000	€ 1.797
Huisvestingskosten	€ 0	€ 1.379	€ 91.628	€ 1.428	€ 94.435	€ 89.000	€ 104.515
Kantoorkosten	€ 0	€ 2.070	€ 116.240	€ 2.141	€ 120.451	€ 141.500	€ 118.432
Afschrijvingen	€ 0	€ 0	€ 30.556	€ 0	€ 30.556	€ 30.000	€ 31.305
Controle Keurmerk	€ 0	€ 0	€ 31.555	€ 0	€ 31.555	€ 25.000	€ 114.188
Internationale activiteiten/productontwikkeling	€ 105.527	€ 297.526	€ 92.924	€ 0	€ 495.977	€ 820.000	€ 335.203
Subtotaal lasten doelstelling	€ 105.527	€ 353.579	€ 3.478.193	€ 20.701	€ 3.958.000	€ 4.308.100	€ 3.586.179
Wervingskosten	€ 0	€ 0	€ 6.228	€ 0	€ 6.228	€ 3.000	€ 4.135
Som der Lasten	€ 105.527	€ 353.579	€ 3.484.421	€ 20.701	€ 3.964.228	€ 4.311.100	€ 3.590.314
Saldo voor financiële baten en lasten	€ -105.527	€ -353.579	€ 321.240	€ -20.701	€ -158.567	€ -1.006.100	€ 416.868
Saldo financiële baten en lasten	€ 0	€ 0	€ -528	€ 0	€ -528	€ 10.000	€ 2.335
Saldo Baten en Lasten	€ -105.527	€ -353.579	€ 320.712	€ -20.701	€ -159.095	€ -996.100	€ 419.203

Resultaat	NPL	NPL	Keurmerk	beheer en	Werkelijk	Begroot	Werkelijk
	It takes a village	Climate Academy	Activiteiten	administratie	2018	2018	2017
Bestemming saldo van baten en lasten	€ -105.527	€ -353.579	€ 320.712	€ -20.701	€ -159.095	€ -996.100	€ 419.203
Toevoeging/onttrekking aan:							
- bestemmingsfonds	€ -105.527	€ -353.579	€ 0	€ 0	€ -459.106	€ -917.300	€ -480.584
- bestemmingsfonds NPL Foodbox	€ 0	€ 0	€ -318.500	€ 0	€ -318.500	€ -318.500	€ -93.554
- bestemmingsfonds NPL Fairtrade prijs	€ 0	€ 0	€ 521.051	€ 0	€ 521.051	€ 400.000	€ 978.425
- reserve activa bedrijfsvoering	€ 0	€ 0	€ -23.325	€ 0	€ -23.325	€ 0	€ -16.796
- continuïteitsreserve	€ 0	€ 0	€ 141.486	€ -20.701	€ 120.785	€ -160.300	€ 31.712
	€ -105.527	€ -353.579	€ 320.712	€ -20.701	€ -159.095	€ -996.100	€ 419.203

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2018

(in euro's)

Kasstroom uit operationele activiteiten

	2018	2017
Bedrijfsresultaat	-159.095	419.203

Aanpassingen voor:

Afschrijvingen	30.556	31.035
Desinvestering financiële activa	0	0
Bijzondere waardeverminderingen	0	0
Mutatie voorzieningen	0	0
	30.556	31.035

Veranderingen in werkkapitaal

Vorraden	0	0
Onderhanden projecten	0	0
Vorderingen	-839.113	-2.359.036
Effecten	0	0
Bestemmingsfonds Agentschap		
Kortlopende schulden (excl. kredietinstellingen)	3.000.027	1.140.658
	2.160.914	-1.218.378

Kasstroom uit bedrijfsoperaties	2.032.375	-768.140
---------------------------------	-----------	----------

Ontvangen interest	0	0
Ontvangen dividend	0	0
Betaalde interest	0	0
Betaalde winstbelasting	0	0
	0	0

Kasstroom uit operationele activiteiten	2.032.375	-768.140
---	-----------	----------

Kasstroom uit investeringsactiviteiten

Verwerving groepsmaatschappijen	0	0
Investerings in materiële vaste activa	-7.231	-14.239
Desinvestering in materiële vaste activa	0	0
Correctie financiële activa	-167	-326
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	0	0
	-7.398	-14.565

Kasstroom uit financieringsactiviteiten

Ontvangst uit emissie aandelenkapitaal	0	0
Ontvangst uit langlopende schulden	0	0
Aflossing langlopende schulden	0	0
Betaald dividend	0	0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0

Nettokasstroom boekjaar	2.024.977	-782.705
-------------------------	-----------	----------

Koers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen	0	0
--	---	---

Mutatie geldmiddelen	2.024.977	-782.705
-----------------------------	-----------	----------

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

Stand per 1 januari	2.276.234	3.058.939
Mutatie boekjaar	2.024.977	-782.705
Stand per 31 december	4.301.211	2.276.234

Grondslagen van de financiële verslaglegging

ALGEMEEN

Fairtrade Nederland staat statutair ingeschreven als Stichting Max Havelaar, maar hanteert als werknaam 'Fairtrade Nederland'. De organisatie is statutair gevestigd aan de Arthur van Schendelstraat 550 te Utrecht en heeft als doel het verbeteren van de levensomstandigheden van boeren in ontwikkelingslanden. Activiteiten van Fairtrade Nederland bestaan uit het promoten van Fairtrade in Nederland door het Fairtrade keurmerk.

De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties

De jaarrekening 2018 is opgesteld conform Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties van de Raad voor de Jaarverslaglegging.

OMREKENING VREEMDE VALUTA

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING ACTIVA EN PASSIVA

Activa

Activa worden in principe aangehouden voor de bedrijfsvoering, tenzij bij de betreffende post expliciet anders is aangegeven.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde.

Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs of actuele waarde.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, die gelijk is aan de nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Reserves en fondsen

Binnen reserves en fondsen wordt onderscheid gemaakt in vrij besteedbaar vermogen en vastgelegd vermogen.

Vrij besteedbaar vermogen

De continuïteitsreserve is een onderdeel van het vrij besteedbaar

vermogen, waarvan de bestedingsmogelijkheid door de Raad van Toezicht wordt bepaald.

Vastgelegd vermogen

Het bestemmingsfonds is een afgezonderd deel van het vastgelegd vermogen, waarvan de beperkte bestedingsmogelijkheid door derden is bepaald. De bestemmingsreserve betreft het deel van het eigen vermogen dat is bestemd door de Raad van Toezicht.

Kortlopende schulden

De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar.

Pensioenen

Fairtrade Nederland heeft voor haar werknemers een pensioenregeling getroffen waarbij de pensioenuitkeringen gebaseerd zijn op middelloon. Deze pensioenregeling is ondergebracht bij pensioenverzekeraar Zwitserleven. De over het boekjaar verschuldigde premies worden als kosten verantwoord. Voor per balansdatum nog niet betaalde premies wordt een schuld opgenomen. Aangezien deze verplichtingen een kortlopend karakter hebben, worden deze gewaardeerd tegen de nominale waarde. De risico's van loonontwikkeling, prijsindexatie en beleggingsrendement op het fondsvermogen zullen mogelijk leiden tot toekomstige aanpassingen in de jaarlijkse bijdragen aan de pensioenverzekeraar. Deze risico's komen niet tot uitdrukking in een in de balans opgenomen voorziening. In geval van een tekort bij de pensioenverzekeraar, heeft de organisatie geen verplichting tot het

voldoen van aanvullende bijdragen anders dan hogere toekomstige premies.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Baten van particulieren

Opbrengsten uit donaties, giften en schenkingen worden verantwoord in het jaar van ontvangst. Nalatenschappen worden opgenomen in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld en zeker is dat deze door Fairtrade Nederland zullen worden ontvangen. Voor zover van toepassing worden de opbrengsten verminderd met over de giften en donaties geheven belastingen.

Baten van loterijorganisaties

Deze worden verantwoord in het jaar waarop ze betrekking hebben.

Baten van subsidies van overheden
Deze worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen, tenzij expliciet anders vermeld.

Baten van andere organisaties zonder winststreven

Deze worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen, tenzij expliciet anders vermeld.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Dit betreft de vergoeding voor het gebruik van het Fairtrade/Max Havelaar keurmerk. Deze wordt jaarlijks door Fairtrade Nederland vastgesteld. De vergoeding wordt toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking heeft.

Toerekening kosten aan doelstelling

Directe kosten worden direct toegerekend aan de betreffende doelstelling. Indirecte kosten

worden toegerekend op basis van tijdsbesteding. Doorberekening vindt plaats aan de hand van salaris vermeerderd met een opslag voor pensioen (10%), overige personeelskosten (10%), huisvesting (10%) en kantoorkosten (15%).

GRONDSLAGEN VOOR HET OPSTELLEN VAN HET KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij het resultaat als uitgangspunt wordt genomen voor het bepalen van de kasstroom uit operationele activiteiten.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

ACTIVA

Materiele vaste activa

(in euro's)

	2018	2017
Aanschafwaarde per 1 januari	163.327	149.088
Investerings boekjaar	7.231	14.239
Desinvesteringen boekjaar	0	0
Aanschafwaarde per 31 december	170.558	163.327
Afschrijvingen per 1 januari	119.280	88.245
Desinvesteringen boekjaar	0	0
Afschrijvingen boekjaar	30.556	31.035
Afschrijvingen per 31 december	149.836	119.280
Boekwaarde per 1 januari	44.047	60.843
Boekwaarde per 31 december	20.722	44.047

Investerings in automatisering worden in drie jaar afgeschreven, de overige investeringen in vijf jaar. In 2014 is Fairtrade Nederland naar een nieuw pand verhuisd. Hierbij is geïnvesteerd in nieuwe inventaris en is oude, niet-aanwezige inventaris uit het overzicht verwijderd.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Aandelen Oikocredit

Sinds 1996 participeert Fairtrade Nederland in het aandelenkapitaal van Oikocredit, een vereniging die microkredieten verstrekt. Fairtrade Nederland bezit minder dan 1% van de aandelen van Oikocredit. De deelneming kwalificeert derhalve als

een deelneming zonder invloed van betekenis.

In 2018 zijn uit stockdividend aandelen toegevoegd. De doelstellingen van beide partijen vertonen veel overeenkomsten. Bovendien worden partners van Fairtrade Nederland ondersteund door Oikocredit.

AANDELEN OIKOCREDIT

(in euro's)

Verloop:

	2018	2017
Saldo per 1 januari	16.807	16.481
Uit resultaatbestemming	167	326
Saldo per 31 december	16.974	16.807

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

Debiteuren

Het debiteurensaldo is lager dan in 2017. Eind 2017 zijn er Fairtrade Ontbijtboxen beschikbaar gesteld aan de Nationale Postcode Loterij (NPL) waardoor het saldo in 2017 significant hoger uitviel. In het eerste kwartaal van 2019 is het openstaande saldo grotendeels ontvangen.

Er is geen aanleiding om een voorziening te treffen voor dubieuze debiteuren (2017: € 29.153). Om het risico op wanbetaling te verkleinen is het debiteurenbeheer deels uitbesteed aan Credifixx. Van het openstaande saldo is € 156.350 een vordering op verbonden partijen (2017: € 167.227).

Nog te factureren bedragen vierde kwartaal van 2018. Dit bedrag
Dit betreft het door de licentiehouders is in maart 2019 gefactureerd aan de
aan Fairtrade Nederland verschuldigde licentiehouders.
gebruiksrechtvergoeding over het

OVERIGE NOG TE ONTVANGEN BEDRAGEN

(in euro's)

	2018	2017
Nog te ontvangen rente	0	2.095
Nog te ontvangen subsidie (BuZa en IUCN FIKS)	50.000	23.160
Nog te ontvangen FI (afrekening contributie)	14.175	0
Voorschot FT Africa It takes a village	45.199	292.942
Voorschot FT Africa Climate Academy	261.198	72.845
Vooruitbetaalde kosten NPL Fairtrade prijs	1.393.871	0
Vooruitbetaalde bedragen	1.668	735
Saldo per 31 december	1.766.111	391.777

Vooruitbetaalde kosten NPL Fairtrade prijs heeft betrekking op de inkoop van een NPL ontbijtprijs voor januari 2019.

LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van Fairtrade Nederland.

PASSIVA RESERVES EN FONDSEN

Continuïteitsreserve

(in euro's)

	2018	2017
Verloop:		
Saldo per 1 januari	1.726.491	1.694.779
Uit resultaatbestemming	120.785	31.712
Saldo per 31 december	1.847.276	1.726.491

Fairtrade Nederland kiest als norm voor het eigen vermogen dat de continuïteitsreserve minimaal gelijk is aan de posten Salaris/sociale lasten en Pensioenlasten. Zie ook de

paragraaf Financieel beleid. Volgens deze norm zou het eigen vermogen € 1.263.000 moeten zijn. Hieraan is voldaan.
Het CBF heeft een bovengrens voor

de continuïteitsreserve vastgesteld: anderhalf maal de kosten van de werkorganisatie. De bovengrens voor het vermogen is € 5.226.000. Aan deze norm is voldaan.

RESERVE ACTIVA BEDRIJFSVOERING

(in euro's)

	2018	2017
Verloop:		
Saldo per 1 januari	44.047	60.843
Overgeboekt naar besteedbaar vermogen	0	0
Uit resultaatbestemming	-23.325	-16.796
Saldo per 31 december	20.722	44.047

Dit deel van het eigen vermogen kan niet zonder meer worden besteed, omdat hiermee de activa voor de bedrijfsvoering zijn gefinancierd. De stand van de reserve is gelijk aan de

boekwaarde van de immateriële en materiële vaste activa per 31 december 2018.

Bestemmingsfondsen

De Nationale Postcode Loterij heeft het 'It takes a village'-project in 2015 toegekend. Niet-uitgegeven gelden werden toegevoegd aan het bestemmingsfonds, de uitgaven in 2015 tot en met 2018 zijn eruit onttrokken. Het project zal doorlopen tot 2019.

In 2017 is tweemaal een Fairtrade Ontbijtbox als prijs uitgekeerd,

in 2018 eenmaal een Fairtrade Ontbijtbox en eenmaal Fairtrade badjassen. De positieve marge is toegevoegd aan het bestemmingsfonds. Dit moet worden besteed aan de promotie van Fairtrade.

In 2016 heeft de Nationale Postcode Loterij het project 'Climate Academy' toegekend van in totaal € 1.500.000. De niet-uitgegeven

gelden zijn toegevoegd aan het bestemmingsfonds.

BESTEMMINGSFONDSEN

(in euro's)	1 januari 2018	Toevoeging 2018	Onttrekking 2018	31 december 2018
NPL It takes a village	325.764	0	-105.527	220.237
NPL Prijzen	978.425	521.051	-318.500	1.180.976
NPL Climate Academy	1.071.273	0	-353.579	717.694
Saldo	2.375.462	521.051	-777.606	2.118.907

KORTLOPENDE SCHULDEN

Crediteuren

Het saldo crediteuren is hoger dan in 2017 als gevolg van de toelevering van de Fairtrade badjassen voor de NPL.

Vooruitontvangen bedragen

Betreft de NPL Fairtrade prijs die in januari 2019 wordt geleverd aan de NPL. De betaling is in december ontvangen.

Overige nog te betalen bedragen

Deze post betreft verplichtingen die in 2018 zijn aangegaan en die als volgt gespecificeerd kunnen worden:

OVERIGE NOG TE BETALEN BEDRAGEN

(in euro's)

	2018	2017
Eindejaarsuitkering, opgebouwd vakantiegeld en vrije dagen	124.697	116.832
Loonbelasting, sociale lasten en pensioenpremie	4.184	0
Reservering accountantskosten	9.325	8.700
Fairtrade International licentiebijdrage leden 4 ^e kwartaal	1.492.493	644.082
Fairtrade International	41.763	0
Innovatie en groei	100.736	142.670
Te betalen omzetbelasting	41.890	129.479
Overig	7.226	64.599
Saldo per 31 december	1.822.314	1.106.362

De post Fairtrade International leden licentiebijdrage vierde kwartaal heeft betrekking op de licentiebijdrage van Nederlandse licentiehouders die in het buitenland verkopen. Fairtrade Nederland int deze bijdrage, maar betaalt deze door aan de zusterorganisaties in het betreffende land.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Huurverplichtingen

Fairtrade Nederland huurt een kantoor aan de Arthur van Schendelstraat te Utrecht. Het huurcontract eindigt van rechtswege op 1 oktober 2024, maar op 1 oktober 2019 kan het contract tussentijds worden beëindigd. De huurlast bedroeg in 2018 op jaarbasis € 58.794 (2017: € 53.842). De verhoging wordt veroorzaakt door

extra huur van parkeerplekken en inflatiecorrectie.

Bankgarantie

Aan verhuurder is een bankgarantie van € 42.133 afgegeven als waarborg. Voor de NPL prijs badjassen is een bankgarantie van € 400.000 verstrekt ten gunste van Jules Clarysse N.V. uit België. Deze is per 31 januari 2019 verlopen zonder dat deze is ingeroepen door Jules Clarysse.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2018

Doelbestedingspercentage van de baten

Bestedingen aan doelstellingen/baten aan doelstellingen: 103%.

Dit percentage ligt boven de 100% door onttrekking uit bestemmingsfondsen.

Doelbestedingspercentage van de lasten

Bestedingen aan doelstellingen/totale lasten: 99%.

Fondsenwervingspercentage

Kosten eigen fondsenwerving/baten eigen fondsenwerving: 20%.

BATEN

Baten van particulieren

Incidenteel worden er giften en do-

naties ontvangen van particulieren.

Onze boodschap is dat het kopen van producten met het Fairtrade keurmerk een duurzame manier is om kleine boeren en plantagewerkers in ontwikkelingslanden te helpen. Mensen die meer willen doen, kunnen een donatie overmaken aan Fairtrade Nederland. Hoewel het om een relatief klein bedrag gaat, garanderen we onze donateurs dat wij op een verantwoorde manier met deze giften omgaan.

BATEN VAN LOTERIJORGANISATIES

(in euro's)

NPL Prijzen

Verkoopwaarde

Inkoopwaarde

Saldo per 31 december

2018

2017

3.557.617

3.773.585

-3.036.566

-2.795.160

521.051

978.425

Baten van loterijorganisaties

De NPL heeft in 2018 eenmaal een Fairtrade Ontbijtbox als prijs uitgekeerd en eenmaal Fairtrade badjassen. De positieve marge moet aan de kernactiviteiten van Fairtrade Nederland worden besteed en is toegevoegd aan het bestemmingsfonds.

Baten van subsidies van overheden

Het Fairtrade Carbon Partnership-project is tijdens het 25-jarig jubileum in 2013 gelanceerd en wordt internationaal uitgerold. Voor dit project heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken in 2017 een subsidie verstrekt van € 100.000 voor het programma Fair-

trade in Koffie en Schone lucht (FIKS), waarvan in 2017 een restbetaling van € 5.000 is ontvangen.

Baten van andere organisaties zonder winststreven

In 2018 is € 26.840 besteed aan het FIKS-project dat gefinancierd wordt

door IUCN.

In 2017 is van Oxfam Novib een bijdrage van € 5.600 ontvangen voor deelname aan het goudconvenant.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

De gebruiksrechtvergoeding kan als volgt per product worden gespecificeerd.

BATEN ALS TEGENPRESTATIE VOOR DE LEVERING VAN PRODUCTEN EN/OF DIENSTEN

Product	Werkelijk 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2017
(in euro's)			
Certificatiebijdrage		0	95.601
Hot beverage, Coffee	1.085.118	956.000	1.027.804
Fresh Fruits and Vegetables, bananas	1.155.850	935.000	702.145
Chocolate, Biscuits and Confectioner	1.787.329	1.715.000	1.517.591
Hot beverages, tea	437.597	430.000	408.182
Jams, honey and spreads	118.288	200.000	127.800
Alcoholic beverages	65.576	75.000	69.228
Flowers	102.934	75.000	72.920
Other	655.576	564.000	734.773
Subtotaal	5.408.269	4.950.000	4.756.044
Discount	-2.265.122	-2.080.000	-1.840.352
Totaal	3.143.147	2.870.000	2.915.692

Fairtrade Nederland heeft haar certificatie-taken in 2018 overgedragen aan FLOcert. De certificatiebijdrage is hierdoor komen te vervallen.

Overige baten

Het gaat hier om doorberekening van kosten aan licentiehouders, zusterorganisaties en derden.

LASTEN

Afdracht aan verbonden (internationale) organisaties

Het ontwikkelen van keurmerkvoorwaarden, nieuwe producten en het monitoren van producenten gebeurt centraal vanuit Fairtrade International, de internationale koepelorganisatie.

De bijdrage aan Fairtrade International en FLOcert is 31,5% (2017: 29%) van de gebruiksrechtvergoeding.

In 2015 is het besluit genomen om vanuit de NFO's in vijf jaar tijd de bijdrage aan de financiering van de producentennetwerken verder te verhogen met 2% per jaar. Hierdoor zullen de producentennetwerken nog beter uitgerust zijn om de boerenorganisaties bij te staan in hun ontwikkelingen.

Communicatiekosten

De meeste kosten hangen samen met campagnes zoals de World Fairtrade Day, Fairtrade Week, Fairbezig, FIKS, NPL It takes a village en NPL Climate Academy. Deze worden toegelicht in hoofdstuk 5.

SALARISSEN/SOCIALE LASTEN

(in euro's)

	Werkelijk 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2017
Brutosalaris	996.774	1.025.000	958.408
Sociale lasten	159.205	165.000	144.637
Ontvangen ziektegeld	-24.951	0	-15.265
Saldo per 31 december	1.131.028	1.190.000	1.087.780

Doordat (tijdelijke) vacatures niet direct zijn opgevuld, zijn ze deels opgevangen door middel van externe krachten. Hierdoor vallen de loonkosten iets lager uit dan begroot. De

stijging ten opzichte van 2017 wordt veroorzaakt door een iets hogere bezetting, inflatiecorrectie en jaarlijkse periodieken. In 2018 zag de bezetting er als volgt uit:

BEZETTING

Naam	Formatie 1 januari 2018	Formatie 31 december 2018
Directie, financiën, certificering en officemanagement	3,40	4,00
Business Development	7,90	8,10
Policy, Communications & Campaigns	3,05	2,60
Totaal	14,35	14,70

De arbeidsvoorwaarden voor werknemers zijn vastgelegd in de 'Arbeidsvoorwaardenregeling Stichting Max Havelaar', de salarisschalen (FIS) zijn hier onderdeel van. In 2012 is door een extern bureau een belonings- en functieonderzoek uitgevoerd. Hierin zijn alle functies beschreven en gewogen en vergeleken met een

aantal vergelijkbare goededoelenorganisaties. Aangezien degelijk onderzoek kostbaar is, staat een herziening hiervan niet voor de korte termijn op de agenda.

Incidenteel maakt de organisatie gebruik van vrijwilligers en stagiairs.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Fairtrade Nederland de Adviesregeling Beloning Directeuren van Goede Doelen Nederland en de Code Wijffels (zie www.goededoelennederland.nl). De directie bestaat uit de heer Peter d'Angremont.

BELONING DIRECTIE

Naam	P. d'Angremond	P. d'Angremond
Functie	algemeen directeur	algemeen directeur

Dienstverband	2018	2017
Aard (looptijd)	onbepaald	onbepaald
uren	38	38
parttimepercentage	100	100
periode	1/1-31/12	1/1-31/12

Bezoldiging (in euro's)

Jaarinkomen			
brutoloon/-salaris	97.968	96.444	
vakantiegeld	7.766	7.633	
eindejaarsuitkering, 13 ^e /14 ^e mnd	1.000	1.000	
variabel jaarinkomen	0	0	
Totaal	106.734	105.077	

SV-lasten (wg-deel)	3.769	3.571
Belastbare vergoedingen/bijtellings	0	0
Pensioenlasten (wg-deel)	21.790	21.338
Overige beloningen op termijn	0	0
Uitkeringen beëindiging dienstverband	0	0

Totaal bezoldiging	132.293	129.986
---------------------------	----------------	----------------

Het jaarinkomen van de individuele directieleden (in loondienst) blijft binnen het maximum van EUR 129.559 (1 fte/12 mnd.) volgens de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties. Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellings, de pensioenlasten, de pensioenencompensatie en de overige beloningen op termijn samen, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van EUR 187.000 per jaar. Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar hoofdstuk 2 van het jaarverslag.

Pensioenlasten

Fairtrade Nederland heeft voor haar werknemers een pensioenregeling getroffen waarbij de pensioenuitkeringen gebaseerd zijn op middelloon. Deze pensioenregeling is ondergebracht bij pensioenverzekeraar Zwitserleven. Op de premie wordt een

eigen bijdrage van medewerkers in mindering gebracht. Per 2018 is de pensioenrichtleeftijd verhoogd naar 68 jaar.

De kosten vallen lager uit dan begroot door een lagere bezetting dan begroot.

Overige personeelskosten

De kosten vallen hoger uit dan begroot door hogere kosten voor inhuur van personeel. Deze was noodzakelijk vanwege zwangerschapsverlof en tijdelijk niet ingevulde vacatures.

Bezoldiging bestuurders

De Raad van Toezicht is onbezoldigd en ontvangt alleen op verzoek een reiskostenvergoeding. De scheidend voorzitter en de nieuwe voorzitter hebben samen met de directeur de algemene ledenvergadering van Fairtrade International in Costa Rica bezocht.

Huisvestingskosten

Het kantoorpand wordt gehuurd van Bouwinvest Dutch Institutional Office Fund N.V. en wordt gezamenlijk gebruikt met Oikocredit. De kosten vallen iets hoger uit dan begroot door hogere servicekosten en de huur van twee extra parkeerplekken. Van het totaalbedrag is € 3.533 doorberekend aan medehuuder Oikocredit via 'Vergoedingen en verkopen materialen'.

Kantoorkosten

Hieronder vallen onder andere reiskosten, telefoonkosten, kopieerkosten, administratiekosten en kosten voor dubieuze debiteuren. Met name de reiskosten en de administratiekosten vallen lager uit dan begroot door lagere bezetting en lagere kosten van het externe administratiekantoor.

Controle keurmerk

Hieronder vielen de kosten van de controlebezoeken bij licentiehoud-

ers, die door Control Union worden uitgevoerd. Deze activiteit is in 2018 overgedragen aan FLOcert. Hierdoor zijn in 2017 eenmalig kosten gemaakt in verband met de afronding van deze werkzaamheden binnen Fairtrade Nederland.

Internationale activiteiten en productontwikkeling

Deze post bestaat uit kosten voor internationale reizen, impactstudies, lobby en NPL It takes a village en NPL Climate Academy. De kosten van de laatste twee projecten vallen lager uit dan begroot, doordat beide projecten achterlopen op de planning.

Kosten beheer en administratie

Voor het beheren en administreren van projecten die worden gefinancierd uit de posten Baten uit eigen fondswerving en Baten uit acties van derden, wordt 0,2 fte van de financiële afdeling doorberekend. Dit wordt vermeerderd met een opslag voor huisvesting (10%) en kantoorkosten (15%). Als norm hanteert Fairtrade Nederland 5% van de baten uit acties derden. Hieraan is ruim voldaan.

Saldo financiële baten en lasten

Via de spaarrekeningen bij Rabobank, ASN Bank en Triodos Bank is in totaal € 528 aan rente ontvangen.

Utrecht, 28 juni 2019

De Raad van Toezicht van Fairtrade Nederland | Stichting Max Havelaar

Drs. Natasja van den Berg (voorzitter)
Sjaak de Korte
Mr. Sietze Montijn
Mr. drs. Eric Drok
Willem Lageweg

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring

De door Accon avm Controlepraktijk bv afgegeven controleverklaring is hierna opgenomen in dit verslag.

Verwerking resultaat

De resultaatbestemming staat gespecificeerd in de staat van baten en lasten op pagina 22.

Het resultaat over 2018 is een tekort van € 159.095. Na toevoegingen aan en onttrekkingen van de bestemmingsfondsen en reserves, wordt uiteindelijk € 120.785 toegevoegd aan de continuïteitsreserve.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de Raad van Toezicht en de directeur van Stichting Max Havelaar

VERKLARING OVER DE IN DIT RAPPORT OPGENOMEN JAARREKENING 2018

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Max Havelaar te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit rapport opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Max Havelaar per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ) 650 Fondsenwervende Organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2018;
2. de staat van baten en lasten over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Max Havelaar zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

VERKLARING OVER DE IN HET RAPPORT OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag; en
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ) 650 Fondsenwervende Organisaties vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Stichting Max Havelaar. – J.MI.19257

Accon avm controlepraktijk B.V., Plesmanstraat 64, 3900 AW VEENENDAAL
T: 0318 559 559, www.acconavm.nl

Op onze dienstverlening en/of andere rechtshandelingen zijn steeds de algemene voorwaarden van accon■avm controlepraktijk b.v. van toepassing, waarin een beperking van aansprakelijkheid is opgenomen. Deze algemene voorwaarden zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 09114597 en zullen op eerste verzoek kosteloos aan u worden toegezonden. Tevens kunt u de algemene voorwaarden via onze website <https://acconavm.nl/algemene-voorwaarden/> raadplegen. Bezoek ook onze website voor meer informatie over onze dienstverlening, onze mensen en onze ambities. Bovengenoemde disclaimer en aansprakelijkheidsbeperking gelden niet alleen voor accon■avm controlepraktijk b.v. maar ook voor iedere andere entiteit binnen het Accon avm-netwerk en onze en hun respectieve personeelsleden.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ) 650 Fondsenwervende Organisaties en de Nederlandse standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directeur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de jaarverslaggeving (RJ) 650 Fondsenwervende Organisaties.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE DIRECTEUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VOOR DE JAARREKENING

De directeur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de jaarverslaggeving (RJ) 650 Fondsenwervende Organisaties. In dit kader is de directeur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directeur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directeur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directeur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directeur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Zaltbommel, 28 juni 2019
accon■avm controlepraktijk b.v.

W.G.

W.J. Warmerdam
Registeraccountant

Stichting Max Havelaar. – J.MI.19257

BIJLAGE BIJ ONZE CONTROLEVERKLARING OVER DE JAARREKENING 2018 VAN STICHTING MAX HAVELAAR
In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

DE VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE ACCOUNTANT VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directeur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directeur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de directeur en de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Colofon

Redactie

Tara Scally
Meike Koster

Tekstcorrectie

Gitta Glas

Financiële rapportage

Han Hoogvliet

Accountant Accon avm
controlepraktijk BV

Vormgeving

Diewertje van Wering

Fotoredactie

Meike Koster

Fotografie

Andrew Kartende
Ernie Enkelaar
Hernan Jimenez
Ingrid Hofstra
Remo Naegeli
Roger van Zaal
Santiago Engelhardt
Stefan Lechner
World Foodorama